

Nordisk alkohol og tobakkspolitikk i et folkehelseperspektiv

1. Rekommandasjon

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

å sette ned en ny arbeidsgruppe med representasjon fra alle de nordiske land, Færøyene, Grønland og Åland for å utarbeide et underlagsdokument til MR-S med anbefalinger og tiltak om en ny strategi om en bærekraftig alkohol og tobakkspolitikk i Norden 2014-2020. Arbeidsgruppen skal se på relevansen av de tiltakene som forskere anbefaler er mest effektive for å redusere alkoholrelaterte problemer

å styrke evidensbasert forskning i Norden rundt tobakk og alkoholbruk og kroniske sykdommer, kreft og livsstilssykdommer

å styrke evidensbasert forskning i Norden om barn og unge som vokser opp med en eller flere omsorgspersoner som har et alvorlig alkoholmisbruk

å styrke evidensbaserte tiltak i de nordiske landene og Færøyene, Grønland og Åland for å redusere alkoholkonsumpsjonene og skadene av alkohol

å vurdere innføring av et totalforbud mot reklame og markedsføring for alkohol rettet mot unge i de nordiske land og Færøyene, Grønland og Åland

å innføre alkolås for yrkessjåfører i de nordiske land, Færøyene, Grønland og Åland samt for personer som er dømt for promillekjøring og utrede en innføring av alkolås i alle typer kjøretøyer som et alkoholpolitisk tiltak

å stimulere til en aktiv dialog med de störste nordiske bedriftene om kunnskapen om kostnadene forbundet med alkohol- og tobakk, og bidra til å forsterke deres støtte til den Nordiske modellen for alkoholpolitiske tiltak

Nordisk Råd

å utrede hvordan man kan sikre offentlige innsyn i lobbyvirksomheten til de multinasjonale selskapene i de nordiske land

**Rek. *36/2012/velferd
D 2013**

Tidligere nummer:

A 1566/velferd

å foreslå at de nordiske land, Færøyene, Grønland og Åland igangsetter et arbeid om et tobakksfritt Norden 2040

Behandles i:

Velferdsutvalget

å øke Nordisk samarbeid med FN, WHO og EU om Nordiske, europeiske og globale tiltak for å styrke folkehelsen gjennom forebygging av alkohol og tobakksskader

J.nr. 12-00238-17

å utarbeide en plan for en nordisk innsats for å bidra til en alkoholreduksjon på globalt nivå med 10 prosent innen 2025, gjennom relevante internasjonale organisasjoner, jamfør FN, WHO, og EUs arbeid

å arbeide for en alkoholgrense på 0,2 promille i blodet ved bruk av alle motordrevne farkoster i Norden, Færøyene, Grønland og Åland

2. Meddelelse fra Nordisk ministerråd

Det nordiska samarbetet på alkoholområdet har pågått sedan mitten av 1990-talet. 2004 beslutades om en gemensam nordisk alkoholplattform och i 2008 tillsattes formellt den nordiska tjänstemannagruppen för alkoholpolitiskt samarbete bestående av Norge, Finland, Island, Danmark, Grønland, Sverige, Åland och Färöarna.

Den nordiska tjänstemannagruppens arbete har varit mycket värdefullt både när det gäller att utbyta erfarenheter och öka samarbetet mellan de nordiska länderna och när det gäller att lyfta alkoholfrågan inom EU och globalt. Norden bidrog starkt i tillkomsten av EU:s alkoholstrategi och WHO:s globala strategi för att minska alkoholens skadeverkningar. Den nordiska tjänstemannagruppen spelar även fortsatt en roll i förberedelserna av möten inom EU och WHO för att stötta strategiernas genomförande och för att vid behov verka för gemensamma nordiska intressen internationellt.

Den nordiska tjänstemannagruppen för alkoholpolitiskt samarbete ser inte heller att det finns behov av en särskild nordisk strategi på alkohol- och tobaksområdet. Samtliga nordiska länder har ställt sig bakom den alkoholhandlingsplan som antagits för WHO:s europaregion och de nordiska länder som ingår i EU-samarbetet har även ställt sig bakom EU:s alkoholstrategi. År 2010 antogs även en global alkoholstrategi som de nordiska länderna anslutit sig till. I dagsläget ser gruppen det därför som mer angeläget att de nordiska länderna fortsatt arbetar för att de strategier som antagits på EU och internationell nivå följs. Den nordiska plattform som finns för den nordiska samverkan bör vara tillräcklig.

Samtidigt finns vissa områden där det finns ett mervärde av ett nära nordiskt samarbete, som t.ex. när det gäller att minska alkoholens skador på tredje part, särskilt för att skydda barn och unga mot alkoholens skadeverkningar, och när det gäller vissa gränsöverskridande frågor där ett enskilt medlemsland inte ensamt kan lösa problemet.

Sammantaget prioriterar Nordiska ministerrådet samarbetet på alkoholområdet högt och fortsätter vara aktivt engagerade på flera nivåer.

De nordiska social- och hälsoministrarna antog i 2012 fyra mål för en ny strategi för ministerrådet. Den nya strategin syftar till att säkra långsiktighet, koncentration och kontinuitet i samarbetet. Samarbetet på alkoholområdet ingår som ett insatsområde i strategin.

Nordisk Råd

Nordiska Ministerrådet anser inte att det finns behov av att tillsätta en ny arbetsgrupp på alkohol- och tobaksområdet. Istället för att tillsätta en ny arbetsgrupp, kvarstår den konstruktion som fungerat sedan 2004, där Nordens välfärdscenter (NVC) fungerat som ett stöd till den nordiska tjänstemannagruppen.

**Rek. *36/2012/velferd
D 2013**

Tidligare nummer:
A 1566/velferd

Behandles i:
Velferdsutvalget

J.nr. 12-00238-17

Gällande Nordens Välfärdscenter är alkohol- och narkotikaforskning ett av institutionens centrala insatsområden. Tyngdpunkten har legat på samhällsvetenskaplig forskning, med inriktning på folkhälsa och välfärd. Vartannat år ordnar NVC Nordiska alkohol- och drogforskardagar med ett varierande tematiskt fokus, samt presentation av aktuell forskning från alla de nordiska länderna. För att sprida evidensbaserad forskning inom drogområdet utkommer NVC:s vetenskapliga tidskrift NAD med sex nummer per år. Under 2012 lanserades popNAD, en populärvetenskaplig nätversion av tidskriften på skandinaviska.

Vidare har NVC ett institutionsnätverk för alkohol-, drog- och beroendefrågor. Det sammankallas en till två gånger i året. Nätverkets funktion är att diskutera aktuella rusmedelsfrågor och NVC:s verksamhet i relevanta frågor, komma med idéer till och behov av framtida insatser samt förmedla NVC:s resultat till den nationella nivån. Vid möten presenteras och diskuteras därmed aktuella teman, senast bl.a. skador på tredje part, alkoholopinioner och hotbilder mot alkoholmonopolen. I nätverket ingår forskare från universitet och institutioner som bedriver forskning på området samt tjänstemän som arbetar vid departement med ansvar för alkohol och drogfrågor. NVC deltar också i Nordiska tjänstemannagruppen på alkoholområdet.

Generellt sett har NVC pågående verksamhet inom de flesta av områdena som nämns i Nordiska rådets förslag. I det följande framhävs aktuella exempel på NVC:s insatser.

På folkhälsoområdet har NVC nyligen publicerat *en antologi om den nordiska välfärds politikens utveckling inom områdena tobak, kost, spel, läkemedel, alkohol och narkotika* (A Welfare Policy Patchwork – *Negotiating the public good in times of transition*, NVC 2012). Ett pågående projekt handlar om befolkningens opinioner om alkoholpolitiska frågor i de nordiska länderna.

En grupp forskare arbetar med *begrepp för och definitioner av problematiskt tobaks- och narkotikabruk i Norden* (i anslutning till det europeiska Alice-RAP- projektet). På det förebyggande området planeras en forskningshelhet om förebyggande arbete i Norden, där både strukturerna, finansieringen, metoder och innehåll skall ingå.

Att undersöka huruvida de nuvarande reklamrestriktionerna i Norden fungerar enligt intentionerna, för att skydda barn och unga är en viktig fråga. NVC har tidiga planer på att ordna *ett seminarium om tillsynen av alkoholmarknaden*. NVC:s NOSAM-webbsida förmedlar kontinuerligt information om alkoholpolitik och marknadsföring av alkohol i Norden.

Arbets- och företagshälsovården har en central roll då det gäller *alkoholförebyggande åtgärder för den arbetande befolkningen*. NVC har inlett första diskussioner med Arbetshälsoinstitutet i Finland och NIVA om ett samarbete kring temat med företagsbranschen.

Nordiska ministerrådet anser att rekommendationen kan avskrivas.

3. Utvalgets betenkning

Velferdsutvalget viser til sitt utvalgsforslag, som viser at alkohol og tobakk er viktige bidragende faktorer til livsstilssykdommer som både fører til alvorlig sykdom og for tidlig død, og skaper betydelige sosial problemer både for de som er storforbrukere av alkohol og tobakk og for deres familier. Både økonomisk og menneskelig sett er store kostnader forbundet med stort forbruk av alkoholholdige stoffer og tobakk, i alle de nordiske landene og selvstyrende områder, med litt ulikt nivå. Velferdsutvalget viser til at ministerrådets egen arbeidsgruppe peker på at samfunnets totale alkoholkostnader ikke er kjent, men at de er store og er anslått til å være mellom 0,9 og 1,5 % av de nordiske landenes bruttonasjonalprodukter.

Velferdsutvalget mener at det er på høy tid å revidere den felles nordiske alkoholpolitiske plattform fra 2004, og utarbeide en ny Nordisk strategi om en bærekraftig alkohol og tobakkspolitikk i Norden.

Utfordringene er større, og markedene åpnere enn noensinne. Velferdsutvalget er enig i at den nordiske tjenestemannsgruppen for alkoholpolitisk samarbeid har vært verdifull når det gjelder å dele erfaringer og øke samarbeidet i Norden om forskning og alkoholpolitikk på nasjonalt nivå. Velferdsutvalget er kjent med temaheftet om alkoholforbruk og skader på andre som ble utgitt av Nordisk Velferdssenter i 2013. Velferdsutvalget mener at det er viktig med mer informasjon om alkoholens virkninger på tredjepart og samfunnet, men ser samtidig at det er nødvendig med konkrete tiltak i de nordiske landene for å begrense skadevirkningene på en direkte måte.

Velferdsutvalget opprettholder sitt forslag om at det bør nedsettes en arbeidsgruppe som skal revidere den nordiske alkoholpolitiske plattformen, der det gjerne kan inngå personer fra den nordiske tjenestemannsgruppen for alkoholpolitisk samarbeid, men det bør også inngå andre som representanter fra myndigheter i de nordiske land og selvstyrende områder, NGOer og nordiske politikere. Et nordisk lands alkohol- og tobakkspolitikk har innvirkning på andre nordiske lands forbruk av alkohol og tobakk, og er en tilleggs-årsak til å løfte dette viktige spørsmålet opp på den politiske dagsorden i det nordiske samarbeidet.

Velferdsutvalget er derfor lite fornøyd med svaret på Rek. 36/2013 fra ministerrådet, og ser en passivitet når det gjelder det alkoholpolitiske området som er vanskelig å forstå. Siden utvalgsforslaget ble vedtatt, har det vært en enorm interesse på forslaget fra media, skoler, politikere, NGOer og andre fra Norden, Europa og globalt. I Danmark spesielt har det vært mange debatter om alkohol, etter forslaget fikk oppmerksomhet, og det har skjedd lovendringer på tematikken i Folketinget i forhold til ungdom og legitimasjon.

Globalt og lokalt skjer det daglig store endringer på området, ikke minst når det gjelder holdninger til alkohol og tobakk, som er av høyeste relevans for Nordisk ministerråd å gripe fatt i og jobbe med videre.

Velferdsutvalget merker seg at senest 6. juni 2013, ble det gjort en undersøkelse blant den danske befolkning, som viste at dersom promillegrensen ble satt ned fra 0,5 til 0,2, så svarte 61 % at de helt ville holde seg vekk fra å drikke øl, vin eller drinker og kjøre bil (Voxmeter, Ritzaus Bureau).

Nordisk Råd

**Rek. *36/2012/velferd
D 2013**

Tidligere nummer:

A 1566/velferd

Behandles i:

Velferdsutvalget

J.nr. 12-00238-17

På bakgrunn av ovenstående foreslår Velferdsutvalget

at Nordisk råd tar meddelelsen om Rek. *36/2012 til etterretning og avventer ny meddelelse neste år.

Nordisk Råd

Tórshavn den 24. september 2013

Anders Andersson (KD), ordförande *Helgi Abrahamsen (sb)*
Anders Karlsson (S) *Jóhanna María Sigmundsdóttir (F)*
Anne Louhelainen (saf) *Karen J. Klint (S)*
Christer Adelsbo (S) *Svein Harberg (H)*
Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) *Sonja Mandt (A)*
Finn Sørensen (EL), næstformand

**Rek. *36/2012/velferd
D 2013**

Tidligere nummer:
A 1566/velferd

Behandles i:
Velferdsutvalget

J.nr. 12-00238-17